MASONİK GELENEKLER VE GÖRGÜ

Murat Özgen Ayfer
1993

"Masonlukta Etiket" adlı kitabımın ilk baskısı 1993 yılında yapıldı. O kitabın kapsamı büyük ölçüde daha önce yapılmış çalışmalardan oluşuyordu.

İşte bu çalışma da ya onlardan biri ya da kitaptan alıntılarla oluşturulmuş olsa gerek. (Kitap daha sonra birkaç kez yenilerek yayımlandı; son basımı 2026'da.)

Elbette bu yazı konuyla bağlantılı diğer kısa çalışmaların birçoğu ile yer yer örtüşür. Bunlar, herhangi bir yerde yayınlanmamış çalışmalardır.

Masonluğun yüzyıllardan bu yana sürüp gelen köklü bir geçmişi vardır. Tarihçesi boyunca yer yer ve zaman zaman Masonluğa benzer örgüt, kurum, ekol ve tarikatlar da oluşmuştur. Bunlardan bazısı, günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Masonluk ise, her zaman ve her yerde onardan farklı bir özellik taşımıştır.

Masonluğun bu farklılığı, kendini oluşturan ve kendine özgü olan öğelerinden ileri gelir. Bu öğeler arasında şunları sayabiliriz: Amaçları, ilkeleri, örgütlenme şekli, çalışma yöntemi, öğretisi, töresi, gelenekleri ve görgü kuralları.

Bunlardan özellikle gelenekler ağırlık taşır. Çünkü bu sayılan öğelerin hemen hepsi de gelenekselleştirilmiştir.

Masonluk gibi köklü bir geçmişi olup, günümüze kadar gelebilmiş ve günümüzde de varlığını sürdürebilen örgüt ya da kurumlar varsa, onlar da yüzyıllar boyunca varlıklarını korumuş ve sürdürebilmeyi başarmışsa, bu olanağı öncelikle geleneklerini yaşatmalarına borçludurlar.

Bu gerçeğe dayanarak, Masonluğu asıl oluşturan öğelerin onun gelenekleri ve görgü kuralları olduğunu savunanlar da vardır. Hatta kimileri eğer Masonluğun öteden beri benimsenmiş ve uygulanmakta olan gelenekleri değişime uğratılırsa Masonluğun da öz niteliğini yitireceğini ileri sürmüştür.

Buna karşın Masonluğun gelenekleri değişimlere uğramamış da değildir.

Masonluğun tüm tarihçesi boyunca, gelenekler ve görgü kuralları, yere ve zamana bağlı olarak birtakım değişiklikler göstermiştir. Bu bakımdan, Masonluktaki gelenek ve görgü kurallarına bir "değişmezlik" damgası vurmak, büyük bir yanılgı olur.

Yerel koşullardan ve etkilerden kaynaklanan farklılıkların giderilmesi ve her yerde birbirinin aynı olan masonik geleneklerin benimsenerek uygulanması için, özellikle 19. yüzyılda yoğun çabalar harcayanlar olmuştur. Bu çabalardan sağlanmış olan sonuçların ise, evrensel boyutta sınırlı bir düzeyde kalmış olduğunu söylemek pek yanlış sayılmaz.

Zamanın koşulları ve etkileri ise hiçbir dönemde kontrol altına alınamamıştır.

İnsanların kendi yaşadıkları çağda ilerisi için de en iyisini ve en doğrusunu düşünüp ortaya koydukları üzerine yanılgıları, Masonlukta da görülmüştür. Geleneklerin değiştirilmemesi için hangi önlemlere başvurulmuş olursa olsun, bunlar kendiliklerinden değişime uğrayacaktır.

Nitekim değiştirilmemesi için direnilen birçok gelenek ister istemez değişmiştir; bu değişim günümüzde de sürmektedir, gelecekte de sürecektir.

Bütün bunlarla birlikte, geçmişte olduğu gibi bugün de Masonlukta bu kurumun kendine özgü gelenek ve görgü kuralları oldukça önemli ve ağırlıklı bir yer tutar.

△ △ △

Burada, "gelenekler ve görgü" diyerek belirtmeye ve anlatmaya çalışacağımız konunun başlığını tek bir sözcük kullanarak da koyabiliriz: ETİKET.

"Etiket" sözcüğünün Batı dillerindeki sözlük anlamının tam karşılığını Türkçede gene tek bir sözcükle bulamıyoruz. Burada sözünü ettiğimiz etiket, bir malın satış bedelini gösteren levha ile aynı şey değildir ama benzer, çünkü etiket değeri yansıtır. Bir kitap ya da defterin üzerine yapıştırılan ve içinde ne bulunduğunu gösteren kağıt ile de aynı şey değildir fakat benzer, çünkü etiket içeriğin göstergesidir. Bir giysinin üzerine dikilen ya da bir makine parçasına iliştirilen, yapımcının adı ya da sanıyla birlikte malın bazı özelliklerini belirten kumaş ya da metal parçasıyla da aynı şey değildir ama benzer, çünkü etiket niceliğin yani kalitenin ölçüsü ve belirtisidir.

Masonlukta etiket şöyle de tanımlanmaktadır: "Doğru olan şeyi, zamanında, yerinde ve olması gerektiği şekilde yapmak ve söy1emek" Gene de etiketi tanıtlamak üzere bu sözcüğün eş anlamı Latincedeki LEX NON SCRIPTA (yazılı olmayan yasa) terimiyle de verilmektedir.

Dolayısıyla Masonlukta etiket, onun değerini, gücünü, saygınlığını, ne olduğunu ve ne olmadığını tanıtlayan bir kavramdır. Ancak hem alışmamış olduğumuz hem de Türkçeye böylesine soyut bir anlam taşımak üzere yerleşmemiş bulunduğundan, bu çalışmada "etiket" sözcüğünü kul1anmaktan kaçınacağız.

Bu çalışmada masonik geleneklerin ve görgü kurallarının tümü üzerinde durmayacağız. Bu, başlı başına bir kitap konusu olacak ölçüde geniştir. Eğer Masonlukta "gelenekler ve görgü" deyince neden söz etmekte olduğumuzu özetleyecek olursak, konunun genişliği kendiliğinden ortaya çıkar.

GELENEKLER VE GÖRGÜ KURALLARI KONUSUNUN KAPSAMI

Masonik geleneklerin ve görgü kurallarının tümü, başlıklara ayrılacak olursa şunları kapsar:

- Masonluğun yasaları;
- Masonik birimlerin, loca ve obediyansların kuruluş ve oluşma yöntemleri;
- Bir mason locası ve obediyansının örgütlenme ve çalışma şekli;
- Kimlerin ve nasıl Masonluğa alınabileceği;
- Hangi masonların derecelerinin ve nasıl yükseltilebileceği;
- Gerek örgütsel düzeyde yani bir obediyans ve bir loca için gerekse bireysel düzeyde yani bir mason için, masonik düzenin sağlanması ve korunması için uyulmasına özen gösterilmesi gereken kurallar;
- Locaların çalıştığı mabetlerin dekorasyonu ve bunu bütünleyen simgesel öğeler;
- Loca ve obediyansların görevlileri ve protokolü;
- Mabetlerde görevililerin, üyelerin ve konukların yerleri ile giyim kuşam tarzları;
- Görevlilerin, üstlendikleri görevleri nasıl yerine getirecekleri ve yetkilerini kullanış tarzı;
- Herhangi bir oturumda, özellikle törenlerde ve protokolün uygulandığa durumlarda, kimlerin ne zaman ne yapması ve bunları nasıl yapması gerektiği;
- Her bir derece ve özel oturumlar için ayrı ayrı olmak üzere, çalışmanın açılması ve kapanması yöntemi yani ritüel;
- Bir masonun loca toplantısındaki tutum ve davranışlarının nasıl olması gerektiği;
- Bir masonun toplum içindeki tutum ve davranışlarının nasıl olması gerektiği.

Bu çalışmada, sadece bir masonun loca çalışmalarındaki tutum ve davranışlarının nasıl olması gerektiği üzerinde duracağız. Dolayısıyla konumuzun başlığı MASONİK DİSİPLİN olarak da konulabilir.

DİSİPLİN

Masonluktaki disiplini, bir okulda ya da bir askerî birlikte gerekli görülen türden disiplin ile benzeştirmemeli ve bağdaştırmamalıyız.

Gerçi Masonlukta da disipline gerek duyulmasının önde gelen nedenlerinden biri, düzenli ve uyumlu bir çalışma ortamı sağlanmasıdır ama bu biçimsel disiplin, aslında düşünsel disiplinin gerçekleştirilebilmek bakımından bir araç olarak benimsenmelidir.

Aslında düşünsel disiplinin sağlanması, bireysel disipline uyulmasından çok daha zordur. Buradaki konunun kapsamı ise sadece biçimsel bakımdandır yani daha kolay olanı...

Masonik disiplin, mabede giriş çıkışta, mabette yapılan oturum sırasında ve oturumdan sonra düzenlenen kardeş sofrasında uyulması ve gözetilmesi gereken geleneksel ya da töresel kuralların tümü olarak tanımlanabilir.

Şöyle de diyebiliriz: Yapılması gerekeni yerinde ve zamanında gerektiğince yapmak.

Masonlukta disiplin öğretilmez; örnekleri izleyerek ve gereğinde sorarak öğrenilir.

Zaman zaman bir masonun, disipline çok ters düşen bir tutum ve davranışı görülebilir. Böyle bir durumda ilgili mason, masonik görgü ve deneyimin gerektirdiği şekilde uyarılır. Yanlışını gidermesi umulur ve beklenir. Sonunda disiplin, her masonun severek ve isteyerek uyduğu ve uyguladığı bir alışkanlık haline gelir.

Ancak bu alışkanlık, hiçbir zaman bir masonu âdeta bir robot haline de getirmez.

Öte yandan, kendisine gereğince uyarıda bulunulmuş bir mason, bu uyarılara aldırış etmeyerek disiplinsiz tutum ve davranışını sürdürecek olursa, bu durumda artık onu cezalandırmak gerekebilir. Çünkü tutum ve davranışları topluluğun düzen ve uyumunu bozabilecek tehlikeli bir boyut kazanmaya başlamıştır.

Masonlukta tolerans, en önemli ve en değerli töresel ilkelerden biridir. Fakat toleransın da hoşgörünün de bir sınırı vardır. Bu sınır, masonik disiplin söz konusu olduğunda, birçoklarının sandığı kadar geniş değildir.

Az önce değinilmiş olduğu üzere, bir masonun Masonluktaki tutum ve davranışlarını kontrol altına alarak biçimsel disipline uyması, düşünsel disiplinini sağlamasından çok daha kolaydır. Masonlar, Masonluğun evrensel amaçlarının gerçekleştirilebilmesi doğrultusunda önce kendi düşünsel disiplinlerini sağlamaya çalışmalıdır. Ortak çalışmaların uyum içinde yürütülebilmesi bakımından ortaya konulmuş biçimsel disiplin kurallarına ellerinden geldiği kadar uymalı hatta bu konuda biraz özveri göstermeye bile katlanmalıdırlar.

Biçimsel disiplin kuralları da zamanla değişime uğrar. Eğer bu kurallar yumuşatılabilecek ya da bazıları kaldırılabilecek düzeye gelebilecek olursa, onlara hiç kimse uymayacağı ve onları savunan çıkmayacağı için, yumuşamaya uğradıkları hatta bazılarının uygulamadan kalktığı görülebilir.

Bu arada belirtmek gerekir ki, bazı mason kuruluşlarındaki biçimsel disiplin kuralları diğerlerine oranla çok daha sıkı ve sert ya da tersine çok daha gevşektir.

Ancak gevşeklik, o mason kuruluşlarının ne bu kurallardan ödün verilmemesine daha çok gereksinmeleri olduğunu ne de üyelerinin düşünsel disiplinlerini sağlamak ve geliştirmek bakımından artık biçimsel disipline uymaya gereksinmeleri kalmamış olduğunu gösterir.

Bu nedenle de herhangi bir masonik kuruluşta ve bu kuruluşun localarında uygulanmakta olan disiplin kurallarının eleştirisini, başka kuruluşlardaki uygulamalarla karşılaştırarak değil, öncelikle objektif olarak ve sadece o masonik kuruluşun kendine özgü koşulları içinde yapmak, tutumunun gerekçesini anlamak gerekir.

Beri yanda sıkı ve sert disiplin kurallarının başarı düzeyi de tartışılabilir. Bunlar da kişilerin usanmasına, tepkisine ve uzaklaşmasına neden olabilir.

Şu halde ne yapmalı?

Ölçülü ve dengeli olmalı.

Bu disiplin için geçerlidir ama görgü için değil. Görgüsüzlük bağışlanamaz.

GİYİM

Masonluktaki görgü, masonik giyim kurallarına uymakla başlar.

Eskiden locaların birçoğunda bir mason, oturumun yapıldığı mabede ancak önceden belirlenmiş özel bir giyim ile gelerek girebilirdi. Sonradan, çağdaş fakat gene de kuralları olan bir giyim tarzı benimsendi.

Masonik giyim bakımından benimsenmesi gereken temel kuralı söyle koyabiliriz: Bir baloya, davete, saygın bir ortamdaki bir toplantıya nasıl giyinerek gidiliyorsa, locaya da öyle giyinerek gelinmelidir. Bir mason locasının, herhangi başka bir topluluktan, bir mason rnabedinin bir otel salonundan daha az saygın olmadığı gözden uzak tutulmamalıdır.

Kuşkusuz masonik giyimin bundan başka öğeleri de vardır.

Bir mason, loca toplantısına katılacağı günde, masonik giyimin tüm öğelerini yanında bulundurmaya özen göstermelidir. Bu pek zor bir iş olmasa gerektir. Yeter ki, Masonluğa gerekli olan önem e değeri versin, locasını herhangi bir dernek ya da kulüp gibi değil, saygınlığına yaraşır ve kendine özgü bir topluluk olarak benimsesin.

Bu konuya gereğince önem verilmeyişi, henüz geçerliğini yitirmemiş olan masonik geleneğin yozlaşmasına yol açar. Bu konuda çeşitli özürler ileri sürülebilir. Önemi i olan ise şudur: Masonik giyime özen göstermeyen bir kişi, bu özensizliği için ileri sürdüğü özürlere acaba kendisi de içtenlikle inanıyor mu?

Bir mason, loca toplantısında bulunmaya başlangıçtan kararlıysa, tüm özürler ve engeller, masonik giyiminde gevşek hatta aldırmaz bir tutum takınmasını önleyecektir. Locasının toplantısının bulunduğunu bilen ve katılacak olan bir mason, eğer istiyorsa, o gün için giyimi bakımından hazırlıklı olabilir.

Masonlukta giyimi ciddiye alan kuruluşlar vardır. Bu pek yadırganmaz.

Fakat bunu bırakın gevşetmiş olmayı, sulandırmış olanlar da vardır. Şu örnekteki gibi:

ZAMANLAMA

Locanın oturumunun ne zaman açılacağı önceden bellidir. Her mason, toplantıya bu saatte değil, biraz daha önceden gelmeye özen göstermelidir. Üstelik bu erken geliş, her birinin iyi tanımadığı ve yalnızca orada yüzlerini görebildiği birçoklarıyla tanışabilmeyi, tanıdıkları ile olan yakınlıklarını ise güçlendirmelerini sağlaması bakımından pek yararlıdır.

Kimileri oturuma zamanında yetişemeyebilir. Ancak hiç gelmemektense geç kalmaktan kaçınmamalıdırlar. Fakat geç kalmayı alışkanlığa dönüştürmemeye de özen göstermelidirler. Öyle ki, bir toplantıya geç kalmış olan, bundan hemen bir sonraki toplantıya erken gelmek için elinden geleni yapmalıdır.

MABEDE GİRİŞ ÖNCESİ HAZIRLIK

Mabetteki toplantıya katılmadan önceki söyleşiler sırasında, zamanı unutmamaya dikkat etmek gerekir. Hiç olmazsa birkaç dakika öncesinden mabede girmek üzere hazır olmakta yarar vardır. Bu hazırlık, oturumun açılmasındaki gereksiz gecikmeleri önler.

Mabede girişin bir düzeni ve sırası vardır. Mabet kapısı önünde giriş için beklendiğinde bu sırayı göz önünde tutmak gerekir. İlk girecek olanlar kapının hemen yanında bulunmalı, daha sonra girecekler ise kapı çevresini serbest bırakmalıdır.

Yurt dışında bir loca toplantısına konuk olarak katılan bir mason ise orada mabede giriş yönteminin farklı olduğunu görebilir. Orada uygulanan geleneksel farkı yadırgamamalı, konuk olduğu locanın geleneksel yöntemine uymalıdır.

Bazı obediyanslarda önce görevliler mabetteki yerlerini alır, bundan sonra kapı açılarak bekleyenler mabede kabul edilir. Birçok obediyansta ise mabede önce oturuma katılacak olanlar girerek yerlerini alır, loca görevlileri ise bundan sonra bir ritüelik törene uyarak giriş yapar; daha önce girerek yerlerini almış olanlar, görevlileri karşılar. Uygulamada başka yöntemler de vardır ama bunları “gelenek” değil “kural” olarak görmek gerekir.

Alışagelinmiş olan uygulamaların, en iyisi ve en doğrusu olduğunu savunarak başkalarıının yanlış yaptığını düşünmek hatadır.

Mabede giriş öncesinde tüm masonlar önlüklerini takar, eldivenlerini giyer. Ancak bazı uygulamalarda bu işin, oturumun açılış ritüelinin farklı oluşu nedeniyle mabede girişten sonra yapıldığını da bilmek gerekir.

MABEDE GİRİŞ

Mabede iki türlü girilir: Törenle ve törensiz olarak. Bunlardan törenle yapılan girişe “yöntemine uygun giriş” de denir.

Çoğu girişler törensizdir. Bu girişte her mason, ritüelin gerektirdiği şekilde olmak üzere her iki yanda bulunan İKİZ SÜTUNLAR’ın arasından geçerek oturacağı yere gider. Oturum henüz açılmamışsa yüzü Doğu’ya dönük olmak üzere bekler; eğer oturum daha önceden açılmışsa yerine oturur.

Hiçbir zaman İkiz Sütunlar’ın arkasından geçilmemelidir. Çünkü aslında o sütunlar mabet girişini oluşturur. Eğer kapıdan biraz içeriye yerleştirilmişlerse, bunun amacı ya mimarî zorunluluk nedeniyledir ya da çalışmalar sırasında gereken bazı işleri kolaylaştırmaktır.

Törensiz girişlerde hiç kimseye selam verilmez. Törenli girişler ise ya bir tören yapılan oturumlarda ya da Saygıdeğer Üstadın (Üstad-ı Muhteremin) isteği üzerine uygulanır.

Bu tür girişte, mabede sırayla, gereken töreni bütünleyerek girilir. Önce kapının eşiğinde gerekli masonik tarzda beklenir. Saygıdeğer Üstat «İlerleyiniz.» dediğinde, ritüelin gerektirdiği şekilde "yürüyüş" denilen kısa adımlar atılır. Yürüyüşün sonunda önce Saygıdeğer Üstada sonra nazırlara ritüelik selam verilir. Böylelikle, Saygıdeğer Üstat ve Doğu, nazırların kişiliğinde de Güney ve Kuzey yani loca selamlanmış olur.

Bundan sonra yine gerekli masonik tarzda, Saygıdeğer Üstat «Yerinizi alınız.» ya da benzeri bir yönerge verinceye kadar Doğu'ya dönük olarak beklenir.

[Burada "gerekli masonik tarz" deyişi özellikle kullanıldı. Çünkü bu tarz bazı kuruluşlarda "düzen duruşu" ile özdeşleşir ama bazılarında farklıdır.]

Törenli girişin "selamlama" olarak anılan işlemini pek hızlı bir şekilde yapmak gerekir. Özellikle mabede birbiri ardınca birçok giren olacaksa, hızlı davranmak zaman kazanmak bakımından önemlidir.

OTURUM SIRASINDA GİRİŞ

Oturuma zamanında yetişemeyen bir masonun mabet kapısına yöntemine uygun olarak ve derecenin gerektirdiği şekilde vurduktan sonra, içeriye girebilmek için izin verilene kadar beklemesi gerekir.

Böyle bir vuruşu duyan İç Koruyucu, mabedin kapalı olduğunu, beklemek gerektiğini bir ritüelik yöntemle duyuracaktır.

Eğer bu bekleme uzun sürerse, bundan ötürü hiç yakınmamak gerekir. Çünkü oturum başladıktan sonra gelenler, ancak içerideki çalışmaların elverişli bir anında kabul edilebilir. Geç kalmış olanlar, çalışmayı kesintiye uğratmaya hakları olmadığını bilmelidir.

TOPLANTIYA KATILMAMAK

Locanın her toplantısına düzenli olarak katılmak, daha Masonluğa ilk adım atılırken bir söz veriş ile üstlenilen bir yükümlülüktür. Bununla birlikte, her mason, toplantıya katılamadığı zorunlu durumlarla karsılaşabilir. Böyle bir durumda, olabildiğince erkenden, öncelikle Sekreteri ya da Saygıdeğer Üstadı, onlar bulunamıyorsa toplantıya mutlaka katılacağı bilinen bir başkasını arayıp engel (mazeret) bildirilmesini sağlamalıdır.

Bu, masonik görgünün kaçınılmaz gereklerinden biridir.

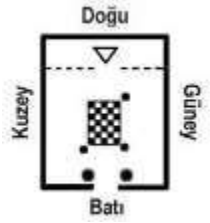
Bu bakımdan Masonlukta geçerli engeller vardır. Locanın toplantılarını yaptığı kent dışına çıkmış olmak, toplantıya katılamayacak ölçüde rahatsız (hasta) olmak, yakınlarından birinin hastalığı, doğum ve ölümler, önemli bir aile sorunu geçerli engeller sayılır.

Yoğun iş ortamında olmak, uzun süren bir başka toplantıya katılma zorunluluğu ya da oturumun gündeminde ilgi çekici bir konu olmaması geçerli engel değildir. Bu nedenlerden herhangi biri nedeniyle bir toplantıyı kaçırmış olan, bir sonraki toplantıda mutlaka hazır bulunmak için önlem almalıdır.

Locasının toplantılarına arada bir, ancak keyfi istediğinde uğrayan bir mason, andıyla bağlandığı yükümlülüğü bir yana, masonik görgünün gereğini ve toplantıya katılmanın da bir "görev" olduğunu pek anlayamamış demektir.

MABETTE YER ALMA

Mabette her masonun derecesine göre oturması gereken bir yer vardır. Bu yer ya Güney'de ya da Kuzey'dedir. Genellikle kıdemli ve daha ileri derecelerde olanlar Güney'de, yeni masonlar ise Kuzey'de yer alır. Ancak bu kural, kıdemli ve daha ileri derecelerde bulunanların Kuzey'de yer almasına engel değildir. Buna karşılık, yeni olanlar ve eski de olsa çırak derecesinde kalmış bulunanlar Güney'de yer alamaz.

Doğu'da ise önceki saygıdeğer üstatlar, büyük loca görevlileri, protokol gereğince Doğu'da oturması gereken konuklar ve Saygıdeğer Üstadın uygun göreceği loca üyeleri yer alır.

[Her keresinde Üstad-ı Muhterem diye tekrar etmedim. Herhalde anlaşılıyor.]

Mabette bir kez yer aldıktan sonra, ritüelik olarak gerekmedikçe ya da Saygıdeğer Üstat gerekli görmedikçe, zorunlu durumlarda ise Saygıdeğer Üstat'tan izin almadıkça yer değiştirilemez.

Batı ülkelerindeki bazı uygulamalarda masonlar, mabetteki yerlerini aldıktan sonra istediklerince rahat oturabiliyor; hatta sigara içilebilen mabetler bile var. (Artık öylesi pek kalmamış olsa gerek) Türkiye'deki geleneksel görgü kuralları, masonların istediklerince rahat oturmalarına ancak konferans ya da panel gibi çalışmalar sırasında ve yine ancak Saygıdeğer Üstat izin verirse olanak tanıyor.

Mabetteki çalışmalar sırasında dikkat edilmesi ve uyulması gereken pek çok görgü kuralı var. Her yeni mason, genellikle bu kuralları kendisinden öncekilerden görerek uyguladığı için, özellikle daha kıdemli olanların bu konu üzerinde titiz ve duyarlı olmaları gerekir.

Her şeyden önce şakalaşılmamalı, her ne olursa olsun gülüşülmemeli, ikili konuşmalar yapılmamalı. Konuşmaların, oturumların ritüelik ve resmî bölümlerinde doğrudan ve bir tek Saygıdeğer Üstat ile diğer zamanlarda yani konferans ve panellerde ise topluluğa yapıldığı unutmamalı...

SÖZ ALMAK

Mabette söz almadan konuşmamalı, her ne zaman ve her ne durumda olursa olsun ortalığa laf atılmamalı yani herhangi bir görüşme ya da konuşma yapılırken tek bir sözcükle bile olsa araya girmeye kalkışılmamalı, konuşmakta olanın sözleri sırasında veya sonunda, yapılan konuşmanın şeklini, tonunu, içeriğini ya da sunulan görüşleri beğenildiği veya beğenilmediğini, onaylandığı ya da karşı çıkıldığını belirten sözlerden kaçınılmalıdır.

Bunları ille de yapmak isteyen, söz almalı, görüş ya da düşünülerini yöntemine uygun olarak söylemelidtir.

Konferans ve panel gibi çalışmalar dışında, yöntemi uyarınca nerede oturulmaktaysa, ona göre söz istenmelidir. Taşınan unvan ve masonik nitelik her ne olursa olsun, eğer Doğu'da oturmayanlar, doğrudan Saygıdeğer Üstat'tan söz istememelidir.

Söz almak isteyenin elini kaldırması yeterlidir. Sözü öncelikli almak için el sallamak ya da parmak şaklatmak gerekmez.

Sözü, bir nazır aracılığıyla da olsa Saygıdeğer Üstat söz verecektir. Beklenmelidir.

Konferans ve panel gibi çalışmalar dışında, Saygıdeğer Üstat söz verdiğinde ayağa kalkarak, ritüelin gerektirdiği şekilde düzen duruşuna geçilir. Sadece Saygıdeğer Üstat ile görüşülür. Aslında doğrudan oturumdaki bir diğer masona yöneltilecek bir soru ya da denilecek bir şey olsa bile Saygıdeğer Üstat'tan başka hiç kimseyle doğrudan konuşulmaz.

Konuşma sırasında el kol hareketleri yapmamaya da dikkat edilmelidir.

Aynı konu üzerinde üst üste söz almaktan sakınılmalıdır. Bu kural, ancak Saygıdeğer Üstadın isteği üzerine ve konferans ya da panel gibi çalışmalar sırasında çiğnenebilir. Bu kuralın masonik görgü bakımından anlamı şu: Başkalarına da bilgi ve görüşlerini aktarabilmeleri bakımından fırsat tanınmalı... Bu, gerçekten söylenmesi gereken bir şey olmadıkça ve sırf konuşmuş olmak için söz almaktan kaçınmayı gerektiğini de belirtir. Ayrıca, bir kez söz alındığında, uzatmadan ve dağıtmadan konuşmanın en uygun davranış olacağını da vurgular.

KONUŞMA TARZI VE KAPSAMI

Konferans ye panel gibi çalışmalar sırasında Saygıdeğer Üstat izin verecek olursa rahat oturulabilir. Ancak bu rahat oturma, tüm kuralların kaldırıldığı anlamına gelmez.

Bu çalışmalar sırasında görüşmeleri kim yönetiyorsa doğrudan ondan söz alarak ve oturarak konuşulabilir. İkili konuşmalar yapmamaya özen göstermek yerinde olur.

Konuşmalarda sözü çok uzatmadan başkalarına da olanak tanımayı unutmamalıdır çünkü hem zaman sınırlıdır hem de ancak daha çok sayıda bilgi ve görüşten yararlanarak gerçekten "masonik" nitelik taşıyan bir çalışma yapılmış olur.

Masonik görgü kuralları uyarınca, eğer söylenmesi gereken ya da yararlı bir şey varsa suskun kalınmamalıdır. Bu, hem konferans ve paneller hem de oturumun ritüelik ya da resmî bölümü için geçerlidir.

Tüm konuşmalarda başkalarını suçlamamaya, zor durumda bırakmamaya, incitmemeye ve ters bir tavırla eleştirmemeye özen gösterilmelidir. Özellikle konferans veren bir kişiyi, konuyu ondan daha iyi bildiğini göstererek ya da bilemeyeceği sanılan şeyler sorarak sıkıntıya sokmamaya, eksiklerini ve yanılgılarını ortaya sererek onu küçültmeye kalkışmamaya pek dikkat etmelidir. Kuşkusuz Masonlukta eleştirinin önemi ve değeri büyüktür ama mabetteki görüşmeler sırasında bireysel eleştirilerden sakınılmalıdır. Bir kişisel sorun varsa, ne bu sorunu ne de bunun etkisini mason mabedine getirmeli…

Hiç kimsenin sözünü kesmeye, araya girmeye hiçbir zaman kalkışılmamalıdır. Bu ancak ve bir tek Saygıdeğer Üstadın, konferans ve panel gibi çalışmalarda ise görüşmeleri yöneten kişinin yetkisindedir.

Bir konuşma yaparken, bazı durumlarda konuşmayı hemen kesmek gerekecektir. Örneğin mabet kapısına “vuruş” yapılmışsa ya da Saygıdeğer Üstat ve nazırlardan herhangi biri bir çekiç vuruşu yaparsa... Böyle bir durumda konuşmayı kestikten sonra, Saygıdeğer Üstat devam için izin *v*erinceye kadar beklenmelidir. Bu izin verilmezse, konuşmayı bitirmiş olmak gerekir. Artık tek bir sözcük bile söylemeye kalkışılmamalıdır.

[Bütün bunlar Masonluk açısından, masonların yaptığı bir toplantı bakımından anlatılmış. Ancak Masonluk ile ilgisi olmayan başka ortamlarda da benzer şekilde geçerlidir.]

GÖREVLER

Masonluktaki çalışmalar sırasında, hele hele törenlerde, görevlilerin işlerine karışmamalı, yanlışlıkları olursa bunları düzeltmeye kalkışılmamalıdır. Öyle bir dtavranış, daha çok karmaşaya neden olabilir. O anda düzeltilmesi gereken bir yanlışlık varsa, bu konuda Saygıdeğer Üstat gerekeni yapacak ya da yaptıracaktır. Onun da dikkatinden kaçacak olursa, düzeni korumak için şimdilik yanlışlığa katlanılmalı, daha sonraki çalışmalarda aynı aksaklık ya da yanlışlığın yinelenmemesi için bu konuyu oturum dışında görüşmeli, Saygıdeğer Üstadın ya da nazırların ilgili görevliyi gereğince uyarmaları sağlanmalıdır.

Mabetteki çalışmalar sırasında, her an herkese bir görev düşebilir. Örneğin, görevlilerden herhangi biri herhangi bir nedenle mabet dışına çıkmak zorunda kalırsa, ona en yakın yerde oturmakta olan, hemen geçici olarak yerini doldurmalıdır. Bu işlem, herhangi bir görev değişimine gerek duyulmaksızın yapılır.

Bunun yanı sıra, ritüeli iyi bilmek, ritüelik uygulamaları iyi izlemek gerekir. Çeşitli törenlerde yapılması gereken işlere yalnızca ilgili görevliler yetişemez; diğer masonların da yardımcı olması gerekir. Bunun için herkes, ne zaman ne yapılması, iyi ve doğru olarak nasıl yapılması gerektiğini bilmelidir. Özellikle aydınlanma (tekris) törenlerinde ve locanın yeni seçilmiş görevlilerinin görevlerine başladığı törenlerde, çok sayıda konuğun ağırlandığı kardeş sofralarında kimilerinin yapılacak işleri kendiliklerinden üstlenmesi gerekir.

Oturum sırasında Saygıdeğer Üstat herhangi birine adını belirterek seslendiğinde, o kişi hemen ayağa kalkarak düzene geçmeli, izin verilmedikçe de oturmamalıdır.

Oturum sırasında mabetten çıkma gerekirse, bu ritüelik olarak ya da görev gereği değilse, olur ya (rahatsızlanma gibi bir durum), önce yöntemine uygun bir şeki1de Saygıdeğer Üstattan izin alınmalıdır. Bu çıkışlarda, İkiz Sütunlar'ın arasında durarak Doğu'ya dönmeli, mabede girişte olduğu gibi Saygıdeğer Üstat (bazı uygulamalarda ayrıca nazırlar) oturum açıldıktan sonraki girişte olduğu gibi selamlanmalıdır.

Locanın tüzel kişiliğine gösterilmesi gereken saygı, Saygıdeğer Üstada ve nazır1arına gösterilen saygıda belirginleşir. Bunun için de kişinin masonik derecesi ve unvanı her ne olursa olsun, mabetteki oturumda Saygıdeğer Üstadın ve nazırlarının tutum ve kararlarına karşı çıkmamalı, karışılmamalıdır. Eğer tutum ve kararları nedeniyle Saygıdeğer Üstadı ya da nazırlarından herhangi birini uyarmak ya da eleştirmek istenirse, bu yapılabilir ama bunun yeri mabet değil, zamanı da mabette yapılan loca oturumu sırasında değildir.

RİTÜELİK VE YÖNETİMSEL

Masonlar her zaman bir mason mabedinin özgür düşünce ve özgür söz ortamı olduğunu söyler durur.

Burada özgür düşüncenin bulunduğundan kuşku duyulamaz ama mabetlerin tüm özgür düşünceleri söz özgürlüğüne dönüştürmeye elverişli olup olmadığı tartışılabilir. Bunun gerçekten de öyle olması masonların elindedir.

Söz özgürlüğü, herkesin her istediğini söyleyebilmesi anlamına gelmez. Elbette bunun da bir töresi, bir disiplini vardır. Fakat bir mason söylenmesi gereken ya da yararlı olan bir şeyi aslında söylemek istemekle birlikte bundan çekindiği için söylemekten cayıyor, bilgi ve düşünülerini kendine saklamak zorunda kalıyorsa, işte o zaman söz özgürlüğü, dolayısıyla özgür düşünce sınırlanmış demektir.

Bu yapay sınırlanma zaman zaman duyumsanabilir. Söz özgürlüğünü kullanarak söylenmesi istenen şeyler bulunmasına karşın, bunlar söylenirse yanlış anlaşılacağından, yanlış değerlendirileceğinden ya da söyleyen hakkında yanlış kanıların oluşmasına neden olunabileceğimizden çekinme durumu doğabilir. Bu durum, herhangi bir konferans ya da panel çalışması sırasında da olabilir ama en çok locanın resmî oturumlarında ortaya çıkar. Özellikle yönetimsel işlemlere ilişkin çalışmalarda, ritüelik uygulamalarda ve oturumun sonuna doğru yapılan genel ve serbest konular sırasında…

Mabedin gerçekten de sınırsız bir söz özgürlüğü ortamı olabilmesinin ilk koşulu, orada yapılan tüm konuşmaların kesinlikle orada kalmasıdır. Bunlar üzerine, ilgili oturuma katılamamış olanlara bile söz etmemek gerektiği bilinmelidir.

Bu kurala uyulmazsa, her şeyden önce sırların saklanacağı üzerine verilmiş söz çiğnemiş olur. Yönetimsel işlemlerde ve seçimlerde çıkabilecek bazı sorunlar, oturumun genel ve serbest konuşma bölümünde görüşülen bazı konular, ilgili oturuma katılamamış olanlarla sonradan konuşulursa, bu açıkça dedikoduya yönelebilir. Dedikodu ve çekiştirme ise masonik görgüye sığmaz.

Kuskusuz bu ağız sıkılığı, sadece masonik bilgelikle değerlendirilebilecek konuları, görüşme ve olayları kapsar.

Geçerli bir engeli nedeniyle locanın oturumuna katılamamış, bundan ötürü o günkü konferans, panel ya da benzeri çalışmadan yararlanamamış olana öğrenilmiş ve edinilmiş olanları anlatmamak değildir. Aksine, anlatılması, böylelikle katılmış olanların kendi edinim ve yararlanımlarını başkalarıyla da paylaşmaktır. Bu, "dayanışma" kapsamına girer.

Özellikle bir mason adayı ile ilgili işlemler sırasında neler olmuş ve görüşülmüş olduğunun, o adayın kulağına gitmesi pek sakıncalıdır. Bu konuda gereken titizlik gösterilmezse, masonlar konuşmaktan sakınmaya başlar. Bu da mabedin bir "özgürlük ortamı" olması niteliğini yok eder.

Masonlar, localarının iç işleriyle ilgili sırlarını saklı tutmayı başarabiliyorsa, herhangi bir konuda bir düşündükleri, bir görüşleri, bir bildikleri varsa bunu rahatlıkla ve güvenle söyleyebilirler; söylemelidirler de... Örneğin bir mason adayı ile ilgili olarak birinin olumsuz bir bilgi ya da eğilimi varsa, bunu söz verildiği zaman açıkça belirtmelidir. Daha sonra gizli oylama yapılıyorsa, buna geçildiğinde olumsuz oy vermesi, hiçbir işe yaramayabileceği gibi, böyle bir tutumla locada ortalığı bulandırmaya hakkı yoktur.

Bununla birlikte, bir mason, içtenlikle haklı bulduğu nedenlerle bir mason adayının yönetimsel işlemleri sırasında hiç söz almadan, görüşünü belirtmeden olumsuz oy kullanabilir. Bu ancak, ilgili nedenin mabette açıklanmasının sakıncalı olabilmesi durumunda uygun bulunabilir, Aslında böyle bir durumda, daha önceden Saygıdeğer Üstat ile görüşmeli ve onu uyarmalıdır. Fakat buna olanak bulamamış da olabilir. Bu durumda, oturumdan sonra ilk fırsatta Saygıdeğer Üstat ile görüşmeli, bildiklerini ya da kuşkularını anlatmalıdır; bunu yaparken, Saygıdeğer Üstadın gerçekten de "saygıdeğer" (Üstad-ı Muhteremin gerçekten de "muhterem") olduğundan, kendisine anlatılacakların kendisinde kalacağından, gereğini yapacağından kuşkulanılmamalı, locanın yönetici otoritesine güvenilmelidir.

Bu unvanlardaki sıfatlar boşuna ya da gelişigüzel değil.

Açık oylama yapıldığında ise, çoğunluğun olumlu oy vereceğini düşünerek ya da öyle olduğu görülerek, yadırganmamak için ya da ayıplanılacağından çekinerek, aslında olumsuz oy vermeye eğilimli olunmasına karşın, olumlu oylara katılmak doğru olmaz. Bu tutum masonik onurdan özveri demektir ve asıl ayıplanması gereken de budur.

[Bütün bunlar da Masonluk anlatılıyor. Ancak -daha önce değinilmiş olduğu gibi- Masonluk ile ilgisi olmayan başka kurum ve ortamlarda da benzer şekilde geçerli...]

△ △ △

Herkes diyeceğini yerinde ve zamanında demeli… Örneğin, bir mason adayı ile ilgili görüşmeler sırasında söylenmesi gereken bir sözü, daha sonra oturumun genel ve serbest konuşmalar bölümüne bırakmamalı. Mabette konuşulmasına ve görüşülmesine gerek olmayan konularla locanın zamanının almamaya da özen göstermeli.

Eğer herhangi bir konuda Saygıdeğer Üstat konunun burada kesilmiş olduğunu bildirirse, artık o konu üzerinde hiçbir konuşma yapılamaz. Aksine bir tutum ve davranış, locanın tüzel kişiliğini temsil eden Saygıdeğer Üstadın otoritesine karşı gelmek demektir.

Ancak bu Saygıdeğer Üstadın kesinlikle haklı olduğunu göstermez. Gerekiyorsa, sonradan gerektiğince uyarılabilir ve yanlışını düzeltmesi sağlanabilir.

SEÇİMLER

Localaların görevlilerinin seçimlerinde de gelenekler bakımından dikkat edilmesi gereken şeyler vardır.

Öncelikle, seçimler bir sorun olmaya dönüştürülmemelidir. Bilinmelidir ki, bu yalnızca görevlerin el değiştirmesi ve görevlilerin yenilenmesi olayıdır.

Masonlukta görev almanın ve görevli olmanın hiç kimseye sağladığı bir üstünlük ya da ayrıcalık yoktur. Ancak görevliler, hiyerarşik düzen nedeniyle protokolde yer alır. Bunu oluşturan ve görevlileri göreve getiren loca üyeleridir. Ancak bir kez onları göreve getirdikten sonra üstlenmiş bulundukları görev nedeniyle de kendilerine gereken saygıyı göstermeyi, sözlerini dinlemeyi, yönergelerine uymayı bilmelidirler.

Locada görev almak istenmelidir. Hiç kimse, görevli olmanın ağırlığını başkalarına bırakarak, beceri ve yeteneklerini locasından esirgememelidir.

Fakat eğer bilgi, beceri ve yetenekleri yeterli değilse, hiç kimse yapamayacağı bir görevi üstlenmeye kalkışmamalıdır. Bu, görevin aksamasına, daha sonra bu görevi üstlenecekler için de olumsuz örnek oluşturulmasına yol açar.

Aynı şekilde, bir göreve yaraşır olduğuna içtenlikle inanılmayan bir kimse de o göreve önerilmemelidir. Görevi almak istemeyeni kandırmaya, isteksiz olmasına karşın görevi kendisine yüklemeye kalkışılmamalıdır.

Seçimde bir görev için birden çok aday varsa, kişisel ilişkileri ve yakınlıkları bir yana bırakarak, hangisi bu göreve daha çok yaraşıyorsa ve hangisinin görevi daha iyi yerine getireceğine güveniliyorsa onun seçilmesi için oy verilmelidir.

Bir diğer üye ile birlikte aynı görev için aday olunmuşsa, görevi almak da isteniyorsa, üstelik biri bu görevi diğerinden daha iyi yapacağına inanıyorsa fakat oylama sonucunda öteki seçilirse, bundan gocunmamalı, hiç kimsede kusur bulmamalı, seçilmiş olanı kutlayarak görevinde başarılı olması için kendisine yardımcı olunmalıdır..

OTURUMUN KAPANMASI

Her oturumun kapatılmasından önce Yardımlaşma (Hasenat) Kesesi'nin dolaştırılması, geleneklerin en özeli olarak nitelendirilebilir.

Günümüzde Yardımlaşma Kesesi, işlevini yitirmiş gibi görünebilir. Masonlar, bundan ötürü kendilerini sorumlu tutmalıdır. Yardımlaşma Kesesi'nin işlevi önceden anlatılacak olursa, çıkan sonuç da çok daha olumlu olacaktır.

Yardımlaşma Kesesi sayılıp kapsamı duyurulduğunda, locanın çalışması sona ermiş demektir. Bundan sonra artık hiçbir söz alınamaz ve hiçbir duyuruda bulunulamaz. Yalnızca ritüelik kapanış törenine geçilebilir.

Oturum kapandığında mabede girişteki nin tam tersine olan bir sıraya uyarak çıkılır. Tören yapılmaz. Eğer mabetten çıkması gereken konuklar varsa, onlar, oturum kapanmadan önce yöntemince ayrılır. Tören söz konusu olmadığı için, toplu çıkışta hiç kimseye selam yerilmez; sadece Doğu'da yer almış bulunanlar, yanından ayrılırken Saygıdeğer Üstadı selamlayabilir.

Mabetten çıkanlar, arkalarından gelenler olduğunu düşünmei, kapının önünde birikip yığın yapmamalıdır. Toplantıdan sonra genellikle kardeş sofrası düzenlendiğine göre, mabedin bir an önce boşaltılması gerekir. Herhangi bir özel görüşme yapılacaksa, bunun için mabet kapısından uzaklaşmak uygun olur.

KARDEŞ SOFRASI

Mabette yapılan oturumdan sonra genellikle düzenlenen kardeş sofrası, sıradan bir yemek olmayıp, masonik nitelik taşır. Bundan ötürü "kardeş sofrası" olarak anılır.

Öte yandan, mabette yapılmış oturumda bir konferans ya da panel çalışması varsa, zamanın kısıtlı oluşundan ötürü çoğu kez ilgili konu üzerindeki görüşmeler bitmeyebilir. Bu durumda, konunun ayrıntıları ya da arta kalanı kardeş sofrasında irdelenebilir.

Bu nedenlerle, kardeş sofrasının mabette yapılan çalışmaları bütünleyici bir niteliği olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bununla birlikte, aslında hiç kimse bu sofraya mutlaka katılması için zorlanamaz; zorlanmamalıdır da…

Sofra bir ters U şeklinde düzenlenir. En başa ve ortaya Saygıdeğer Üstat oturur. Onun her iki yanında, o gün aydınlanma (tekris) töreni yapılmışsa yeni masonlar yer alır. Sofranın dış kollarına doğru her iki yanda protokolde yeri bulunan konuklar ve kıdemli masonlar oturur. Törenlerin olmaması durumunda ise Saygıdeğer Üstada yaklaşırlar.

Saygıdeğer Üstat, sofraya genellikle herkesten sonra gelir; gelişini özellikle ve bilerek geciktirdiğinden değil, önce mabetteki oturumdan sonra toplaması gereken işleri olduğu için… O gelmeden de kardeş sofrası başlamaz. Eğer Saygıdeğer Üstat bir başka görevli aracılığıyla geç kalacağını ve sofranın başlaması için izni olduğunu bildirmemişse, onu beklemekten sıkılarak yemeye ve içmeye girişilmemelidir.

Saygıdeğer Üstat sofradaki yerini almak üzere geldiği zaman, onu ayağa kalkarak karşılamak masonik saygının bir gereğidir. Unutmamalıdır ki, bu saygı, özelde saygıdeğer üstatlık görevini yürütmekte olan kişiye özgü değil, onun kişiliğinde locaya ve Masonluğa karşı saygının yansımasıdır.

Sofrada yer seçilerken, hep aynı kişilerle ya da dışarıda sık sık bir arada bulunma olanağı elde edilebilenlerle değil, kendileriyle daha seyrek görüşülebilenlerle bir arada oturmaya çalışılmalıdır. Kardeş sofrası, masonların birbirlerini daha yakından tanıyabilmesi, gerçek masonik kardeşlik sergisinin pekiştirilebilmesi bakımından çok elverişli bir olanaktır.

Kuskusuz kardeş sofrasında yan yana ve karşı karşıya yani birbirine yakın oturanlar kendi aralarında konuşacaktır. Hatta zaman zaman şakalaşacak, gülüşeceklerdir. Ancak bunun dozunu iyi ayarlamalı, aşırıya kaçmamaya özen göstermelidirler. Hele ortak görüşmeler yapıldığı anlarda, gruplar şeklindeki konuşmalarını tümüyle kesmelidirler. Bu konuda Saygıdeğer Üstadı kendilerini uyarmak zorunda bırakmamalıdırlar.

Kardeş sofrasında, üzerinde görüşülecek bir konu belirlenmişse ya da mabette yapılmış olan konuşmaların arta kalanı sofrada sürdürülecekse, bununla ilgisiz ya da bambaşka bir konuyu ortaya atarak ilgileri dağıtmaktan kaçınılmalıdır.

Serbest görüşme durumlarında ise, mabetteki özgürlük ortamının kardeş sofrasında iyice rahatlamış olduğunu bilerek, düşünü ve görüşleri söze dönüştürmekten çekinilmemelidir. Ancak bunu yaparken saygısızlık etmekten özenle sakınılmalıdır.

Sofrada da mabette olduğu gibi söz alma sırası ve düzenine uyulmalı, gene sözü gereğinden çok uzatmamaya ve dağıtmamaya dikkat edilmelidir. Saygıdeğer Üstat ya da sofradaki konuşmaları yönetmek üzere görevlendirdiği bir diğer kişi söz verdiğinde, daha önceden konuşmaların oturarak yapılabileceği belirtilmemişse mutlaka ayağa kalkılmalıdır. İzin verilmemişse, konuşma, kendiliğinden ve öyle istendiği için oturarak yapılmaz.

Mabetteki konuşmalar sırasında uygulanan birçok görgü kuralı, kardeş sofrası için de geçerlidir. Konuşmaya başlamadan önce söz istemek ve söz verilinceye kadar beklemek, konuşanı çatal, bıçak ve bardak sesleri de çıkarmadan dinlemek, sözünü kesmemek, söz almadan ortaya laf atmamak ve araya girmeye çalışmamak, kırıcı ve incitici olmamak, kimseyi alaya almamak, kişisel sorunları dile getirmemek ya da bunların etkisiyle konuşma yapmamak gibi…

Sofrada, nedeni her ne olursa olsun, bir kişiyi överek, ona teşekkürlerde bulunmak gereksizdir. Eğer teşekkür etmek gerekiyorsa, bunu herkes adına yapmak Saygıdeğer Üstada düşer. Yapılan bir konuşmayı ya da davranışı alkışlamak masonik geleneklere uymadığı gibi, alkışlamak yok diye bunun yerine kutlama belirten başka türlü gösterilerde bulunmaktan da sakınılmalıdır.

Eğer birisinin ya da bir topluluğun onuruna kadeh kaldırılacaksa, bunu ya Saygıdeğer Üstadın saptayarak diğer katılanları uymak üzere çağırması ya da böyle bir önerisi bulunanın Saygıdeğer Üstadın izin vermesini istemesi gerekir. Sofrada bile hiç kimse kendliğiden buna benzer bir girişimde bulunamaz.

Kardeş sofrası, asık suratla birlikte yemeğin paylaşıldığı bir yer değildir. Bu nedenle de zaman zaman nükteler yapabilir. Saygıdeğer Üstat izin verirse mizah öyküleri anlatılabilir. Bunlar sofraya neşe ve renk katar. Ancak bunu yaparken, ölçüyü kaçırmamaya da çok dikkat edilmelidir; yoksa kardeş sofrasının masonik değeri yitirilir.

Söyleşilerden ne denli hoşnut olunursa olunsun bir an gelecek ve Saygıdeğer Üstat sofranın sona erdiğini bildirecektir. Bu duyuru tartışılamayacağı gibi, bundan sonra yemeyi içmeyi kesinlikle bırakmak gerekir.

Artık eve gitme zamanı gelmiştir.

Bugünün (2009) Notu:

1993 yılında hazırlanmış olan bu çalışmadan sonra, gerek tüzük, gerek ritüel gerek gelenekler bakımından yer yer birtakım değişiklikler söz konusu oldu. Bu tüm büyük localar için geçerli. Dolayısıyla bu çalışmada anlatılmakta olan bazı uygulamalar bu tarihte değiştirilmiş durumda olduğu gibi, gelecekte de değişiklikler yapılacak. Uygulama bakımından ayrıntıda birtakım farklar olsa bile töre ve genel görgü kuralları geçerliğini sürdürüyor.